

บทวิจารณ์หนังสือ

รักแห่งล้านนา : คนเมือง ความเป็นเมือง เรื่องเล่าล้านนาสมัยใหม่

¹ วาทีต ธรรมเชื้อ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้เขียน : เปีย วรรณา

ผู้แปล : สุทธธอร์ หลั่ว (เกียเฮง)

จำนวนหน้า : 240 หน้า

พิมพ์ครั้งที่ : 1 พ.ศ. 2566

สำนักพิมพ์ : ตำหนัก

ราคา : 395 บาท

1. บทนำ

รวมเรื่องสั้น ชุด รักแห่งล้านนา เขียนโดย เปีย วรรณา ซึ่งเป็นนามปากกาของ พรพรรณ วรรณา ผู้มีผลงานเกี่ยวกับงานเขียนเกี่ยวกับล้านนา อาทิ สาวเครือฟ้าในศตวรรษที่ 21 พระราชาของมหานครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง นายกรัฐมนตรีและคณะ รวมเรื่องสั้นเล่มนี้มีจำนวน 240 หน้า จัดพิมพ์ พ.ศ. 2566 โดย สำนักพิมพ์ตำหนัก ราคา 395 บาท รวมเรื่องสั้นเล่มนี้มีทั้งสิ้น 10 เรื่อง ได้แก่ โอบล้อมด้วยรัก, เรื่องของลำยอง, 26 ตุลาคม, พื้นที่, ก้าวย่าง, คู่รัก, มะเร็ง, ขนหมา, การต่อรอง และเหตุการณ์ปกติ ซึ่งแต่ละเรื่องมีฉากบรรยายที่บ้านเมือง สภาพแวดล้อมและสำนึกความเป็นล้านนาสมัยใหม่ อันนำชวนติดตาม ความพิเศษของรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ คือ ได้รับการแปลออกเป็น 2 ภาษา (Bilingual Language) คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เปีย วรรณาได้รังสรรค์ผลงานเล่มนี้ด้วยน้ำเสียงราบเรียบแต่แฝงไปด้วยพลังแห่งอุดมการณ์ทางการเมืองจึงทำให้รวมเรื่องสั้นเล่มนี้มีเสน่ห์ชวนติดตาม

2. “คนเมือง” VS “ความเป็นเมือง”

ฉากและบรรยากาศภายในเล่มที่เต็มไปด้วยกลิ่นอายของสังคมล้านนาสมัยใหม่ โดยมีศูนย์กลางความเจริญและทันสมัย คือ จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นภาพที่นักเขียนเลือกใช้ เป็นฉากหลังของเรื่องสั้น ภาพของเมืองเชียงใหม่ที่วุ่นวายสับสนไม่ว่าจะเป็นภายในบ้าน อาคารสูง ร้านอาหาร ถนน ที่พรั่งพร้อมไปด้วยผู้คนหลากหลายอาชีพในเมืองเชียงใหม่ เช่น พนักงานออฟฟิศ แม่บ้าน นักเรียนนักศึกษา ตำรวจ นักธุรกิจ ล้วนเป็นภาพของเมืองเชียงใหม่สมัยใหม่ที่นักเขียนเลือกเจาะลงไปเป็นฉากเบื้องหลังของ “คนเมือง”

ในรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ยังนิยามคำว่า “คนเมือง” ในสองนัยยะ กล่าวคือ นัยยะแรก หมายถึง คนเชียงใหม่และคนล้านนาที่กำลังให้นิยามตนเองว่า เป็นผู้คนที่ภายในเมือง คำนี้มีใช้มาตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้ากาวิละ ดังนั้น คำว่า “เมือง” นี้จึงกลายเป็นคำที่หมายรวมไปถึงวัฒนธรรมล้านนาด้วย เช่น คำเมือง หมายถึง ภาษาล้านนา ตัวเมือง หมายถึง อักษรธรรมล้านนา ผ้าเมือง หมายถึง ผ้าทอของชาวล้านนา กับข้าวเมือง หมายถึง อาหารล้านนา นั่นเอง ส่วนอีกนัยยะหนึ่ง คือ “เมือง” ที่หมายถึง “ความเป็นเมืองสมัยใหม่” (Modernity) กล่าวคือ ผู้เขียนชี้ให้เห็นภาวะของความเป็นเมืองแบบสมัยใหม่ ที่ให้เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานที่อยู่จากชนบทเข้ามาสู่เมือง และจากเมืองหลวง (กรุงเทพมหานคร) ที่ย้ายมาใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ในขณะเดียวกัน ก็มีการย้ายถิ่นจากต่างประเทศเข้าสู่เมืองเชียงใหม่ด้วย นักเขียนใช้พื้นที่ของเมืองเชียงใหม่เป็นที่ปะทะสังสรรค์ ประเด็นทางสังคมและการเมือง

ในเรื่อง *โอบล้อมด้วยรัก* นักเขียนเปิดพื้นที่ให้ตัวละครอย่าง สายแก้ว กับ ฌอง ได้มีพื้นที่สนทนาระหว่างสังคมเมืองเชียงใหม่กับสังคมต่างประเทศ ที่นักเขียนพยายามตั้งคำถามกับสังคมเชียงใหม่ว่า “จะพอมีพอกินหรือไม่?” จนทำให้คนเมืองในยุคนี้ต้องดิ้นรนกันทุกหนทาง และท้ายที่สุดจึงเกิดสำนึกย้ายประเทศ ซึ่งสำนึกเช่นนี้นักเขียนได้เชื่อมโยงเข้ากันในเรื่อง *26 ตุลาคม* ที่กล่าวถึงเพลงยอดนิยมทางสื่อออนไลน์ที่ชื่อเพลงว่า *ประเทศกูมี* ที่นำเพลงในแต่ละท่อนมาวิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงเกิดสำนึกย้ายประเทศของคนเมืองสมัยใหม่ โดยผ่านสายตาของ *ภรรยา* ที่ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน มีเวลาว่างหลังจากที่ประกอบภารกิจในแต่ละวันเสร็จแล้ว จึงมีเวลาติดตามสถานการณ์การเมืองและสังคมผ่านโลกออนไลน์ นักเขียนทำให้เห็นว่า สำนึกการย้ายประเทศนี้เองที่ทำให้คนล้านนารุ่นใหม่ตั้งคำถามกับสังคมล้านนาสมัยใหม่ว่า *สิ่งที่คุ้นเคยจนชินนี้ยังเป็นคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่* แม้ว่าคำถามนี้จะไม่ได้เป็นคำถามใหม่และไม่ได้เป็นคำถามที่หือหาวในสังคมล้านนามากนัก แต่นักเขียนกำลังชี้ให้เห็นว่า “ในสังคมล้านนาสมัยใหม่กลับละเลยคำถามพื้นฐานที่สุดของการเป็นกลุ่มทางสังคม คือ คุณภาพชีวิต”

กลวิธีการเขียนที่ราบเรียบจนชวนให้ไม่สังเกตถึงความสับสนวุ่นวาย และกระสือกกระสนกับคุณภาพชีวิตในสังคมล้านนาสมัยใหม่นี้ ทำให้ผู้อ่านลืมนึกถึงน้ำเสียงอันร้อนแรงของประเด็นทางการเมืองและสังคมล้านนาที่นักเขียนแฝงเร้นเอาไว้ในทุก ๆ ช่วงของเรื่องสั้น หากเปรียบกลวิธีการเขียนเช่นนี้คล้ายสำนวนไทยที่ว่า น้ำนิ่งไหล ไหลลึก ความเรียบง่ายของภาษา และการดำเนินเรื่องที่ไม่ซับซ้อน ตรงไปตรงมา เป็นจุดที่ต้องระวังสำหรับการอ่านรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ เพราะผู้อ่านคงต้องตกหลุมพรางที่นักเขียนได้ใช้เพื่อปกปิดประเด็นทางการเมืองและสังคมอันเร่าร้อนได้ กลวิธีการเขียนเช่นนี้เองสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่นักเขียนได้ตั้งคำถามกับสังคมล้านนาสมัยใหม่ว่า “ความฟอนพะของสังคมล้านนาปัจจุบันกลายเป็นเรื่องคั่นเคยจนชินชาไปแล้วหรือ ?”

3. “เรื่องเล่า” กับ “ความเป็นปกติธรรมดา”

ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้นว่า กลวิธีการเล่าเรื่องของนักเขียนนั้นเป็นการเล่าเรื่องด้วยภาษาที่เรียบง่าย โครงเรื่องและการดำเนินเรื่องที่ไม่ซับซ้อน รวมไปถึงการแสดงออกถึงแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดนี้สัมพันธ์กันในลักษณะของการทำให้เรื่องที่ไม่เป็นปกติ อย่างคุณภาพชีวิตที่เลวร้าย เช่น ฝุ่น PM 2.5 การบุกรุกพื้นที่ป่า การใช้อำนาจเผด็จการในสังคม ความร่ำรวยอย่างผิดปกติและข้าราชการใช้อำนาจอย่างผิดกฎหมาย เป็นต้น กลับกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา และถูกกลืนหายไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การมองข้ามความไม่ปกตินี้จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา

ในเรื่อง **พื้นที่** กล่าวถึง **อึ้งอ่วง** ที่มักจะลักลอบเข้ามาภายในบ้าน นักเขียนใช้อธิบายซึ่งเป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ มีพื้นผิวที่ขรุขระน่ารังเกียจ กับพื้นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ความธรรมดาของเรื่องนี้ คือ การยอมรับสัตว์ที่มีรูปลักษณ์น่ารังเกียจให้อยู่ร่วมชายคากับมนุษย์ได้ ผู้อ่านจะได้สัมผัสถึงความคิดที่ธรรมดาจนดูทำให้รู้สึกแปลก เพราะปกติภายในบ้านที่อยู่ออาศัยของมนุษย์นี้ต้องสะอาดและปลอดภัย แต่กลับกลายเป็นว่ามนุษย์ยอมให้สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำน่ารังเกียจ และไม่สะอาดอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยครอบครัวนี้ไม่รู้สึกว่สิ่งที่กระทำนั้นสะท้อนให้เห็นว่า **เรื่องสุขอนามัยที่ไม่ดีเป็นเรื่องธรรมดา** ในทำนองเดียวกัน หากใช้แว่นอุดมการณ์ทางการเมืองตีความแล้ว **อึ้งอ่วง** ตัวนี้ก็ย่อมหมายถึง พรรคการเมือง หรือการเมืองแบบเผด็จการ ที่คนในสังคมกลับยอมรับอยู่ภายใต้ร่มแนวคิดประชาธิปไตยได้อย่างธรรมดาจนน่าแปลก

ความธรรมดานี้เอง ที่นักเขียนได้นำมาใช้โต้กลับความธรรมดาภายในครอบครัวในเรื่อง **เรื่องของลำยอง** เล่าถึงแม่บ้านที่มีสามีเป็นชาวต่างชาติผู้ไม่หยิบจับผลไม้ที่มีเมล็ด นักเขียนได้ใช้สิ่งที่ธรรมดาที่สุด คือ “แนวคิดภรรยาไม่หน้าตาที่ปรนนิบัติสามี” ดังที่แม่บ้านผู้นี้

ได้กล่าวว่า นิสัยการชอบกินอาหารที่สามารถหยิบตักใส่ปากได้เลยของเขา ไม่ได้เป็นเฉพาะกับข้าวปลาอาหารเท่านั้น แต่รวมไปถึงพวกผลไม้ทุกชนิดด้วย เวลาซื้อผลไม้มา ฉันต้องเตรียมปอกหั่นใส่จานแช่ตู้เย็นไว้แล้วค่อยยกมาประเคน (หน้า 42) และ ...ลีนจี ลำไยก็ต้องแกะเปลือก แกะเมล็ดออกก่อน แล้วถึงจะใส่จานยกเสิร์ฟ ประเภทแกะไปกินไปไม่มีทางเด็ดขาด (หน้า 42) เรื่องกับข้าวกับปลางานครัว สังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมล้านนายังมอบสิทธิขาดนี้แก่ “ผู้หญิง” ดังนั้น จึงกลายเป็นหน้าที่แบบจารีตที่ผู้หญิงต้องหาข้าวหาน้ำแล้วนำมาประเคนผู้ชายในฐานะผู้นำครอบครัว นักเขียนใช้ความธรรมดาของจารีตนิยมนี้อย่างน่าสนใจเสนอคำถามต่อสังคมล้านนาสมัยใหม่ว่า “หน้าที่และสิทธิขาดเรื่องข้าวปลาอาหารที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ยังจำเป็นต้องมอบให้ผู้หญิงหรือไม่” ในขณะเดียวกัน ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ก็ได้กลับด้วย “การเอาเปรียบทางวัฒนธรรม” กล่าวคือชาวต่างชาติเมื่อเข้ามาพำนักอาศัยในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่อยู่กระแสหลักอย่างวัฒนธรรมล้านนาซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อได้กลับความเอาเปรียบกันในครอบครัว ความได้กลับนี้เห็นจะทำให้ภรรยาเป็นผู้ชนะดังที่นักเขียนได้เล่าว่า ฉันรีบขอตัวไปเข้าห้องน้ำ ปล่อยหัวเราะงอหายอยู่ในนั้นพักใหญ่ พร้อมกับเริ่มคิดหาวิธีการใหม่ที่จะใช้กับผลไม้อื่น ๆ ต่อไป (หน้า 44)

ไม่เพียงเท่านั้น นักเขียนยังใช้ความธรรมดาที่กระทำกันของคนเมืองด้วยเช่นกัน ในเรื่อง **เหตุการณ์ปกติ** นักเขียนได้เล่าถึง ข้าวหอม หญิงสาวชาวสันกำแพงที่มีอาชีพค้าขาย ข้าวหอมได้นำของมาฝากเพื่อนชายและจอตฤณในที่ห้ามจอดจนโดนล้อคล้อยตามกฎหมาย บทสนทนาระหว่าง ตำรวจ และ ข้าวหอม ที่ดูธรรมดาแต่แฝงไปด้วยความฉ้อฉลกลโกงในระบบราชการไทยโดยเฉพาะเรื่องธรรมาอย่าง “กฎจราจร” นักเขียนผูกเรื่องให้ดูซับซ้อนด้วยการใช้เหตุการณ์ Lock down ในสถานการณ์ COVID-19 ว่ามีการผ่อนปรนต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามนั้น นักเขียนยังชี้ชวนให้ผู้อ่านต้องกลับมาทบทวนกันใหม่ว่า “ระหว่างการผ่อนปรนกับการคอร์รัปชัน” เป็นสิ่งที่เกือบกลายเป็นสิ่งเดียวกันในสังคมล้านนาสมัยใหม่ นักเขียนกระทำสิ่งนี้เรื่องด้านทุจริตคอร์รัปชันด้วยบทสนทนาที่ว่า อ้าวว่าจั่งนี้เลยนะคะ ค่าเสียเวลาที่ ไม่ต้องเซ็นชื่ออะไรแล้ว...เขาเก็บเอกสารใบสั่งพร้อมเงิน ข้าวหอมยกมือไหว้ขอบคุณ ก่อนจะเดินกลับไปเปิดประตูรถ (หน้า 229-230) ท้ายสุดแล้วบทสนทนาธรรมดานี้ ยังทำให้เห็นว่าการคอร์รัปชันก็ยังเป็นเรื่องธรรมดาและจำเป็นต่อการดำรงชีพของคนล้านนาสมัยใหม่อย่างน่าแปลก

ยิ่งไปกว่านั้น คือ กลวิธีการใช้ความธรรมดายังสะท้อนให้เห็นถึงปมขัดแย้งภายในครอบครัวของสังคมล้านนาสมัยใหม่ กล่าวคือ นักเขียนชี้ให้เห็นอุดมการณ์การเมืองระหว่างคนสองยุค ในเรื่อง **มะเร็ง แม่** กับ ลูกสาว หญิงสองช่วงอายุที่ตกอยู่ท่ามกลางความเป็น

สมัยใหม่ เมืองเชียงใหม่ที่นักเขียนได้ใช้เพื่อเป็นฉากก็ถูกเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองหลวงทางการเมือง หากพิจารณาถึงศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจ กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางระดับประเทศ ในทำนองเดียวกันเมืองเชียงใหม่ก็เป็นศูนย์กลางในระดับภูมิภาค (ภาคเหนือ) ลูกสาวที่ถูกส่งไปเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ยังกรุงเทพมหานครในเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า เมืองเชียงใหม่รับความเป็นสมัยใหม่ มาจากกรุงเทพ ฯ หากกรุงเทพ ฯ ทำให้ปริณิชนกทั้งหลายกลายเป็นชนบท เมืองเชียงใหม่ก็กำลังกระทำสิ่งเดียวกันกับจังหวัดอื่นที่รายรอบเชียงใหม่ให้กลายเป็นชนบท และสถาปนาความเป็นเมืองที่ทันสมัยใหม่ภายใต้การกดให้จังหวัดอื่นกลายเป็นเพียงภาพของท้องถิ่นชนบท ยิ่งทำให้เมืองเชียงใหม่มีความเป็นเมืองสมัยใหม่มากเท่าใด ความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองก็เพิ่มทวีคูณขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ ในตอนหนึ่งที่ลูกสาวไปออกไปประท้วง เมื่อนักข่าวได้ถามถึงความยินยอมของผู้ปกครองต่อการชุมนุมประท้วง ความว่า

“ก่อนมาร่วมชุมนุม บอกทางบ้านหรือเปล่าครับ”

“อ้อ ! แม่หนูเป็นสลัมค่ะ” (หน้า 160)

บทสนทนาดังกล่าวนี้อ สะท้อนให้เห็นว่า ลูกสาวที่ได้รับการศึกษาและรับความเป็นเมืองสมัยใหม่แบบกรุงเทพมหานคร กลับพลัดไสแม่ซึ่งเป็นตัวแทนของความเป็นเมืองล้านนาสมัยใหม่ ให้ออกไปจากปริณิชนกของอุดมการณ์ทางการเมืองของตนด้วยการมอบคำว่า “สลัม” ให้แม่ เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า “สลัม” ในที่นี้กลับไม่ถูกใช้ไปกับ “อุดมการณ์ทางการเมือง” เพียงอย่างเดียว แต่กลับกลายเป็นคำดูถูกดูหมิ่นและเป็นการกีดกันพื้นที่อุดมการณ์ทางการเมืองของตนให้ออกจากอุดมการณ์ทางการเมืองฝั่งตรงกันข้ามได้อย่างเป็นเรื่องธรรมดา “สลัม” จึงเป็นคำธรรมดาที่ใช้เชิงดูถูกดูแคลนผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างไปจากตน นักเขียนจึงพยายามทำให้เห็นว่า “มะเร็งร้าย” ที่แท้จริงกลับไม่ใช่เนื้อร้ายที่ออกภายในร่างกาย และสาเหตุของการเกิดมะเร็งก็ไม่ใช่มุန်ควัน แต่กลับกลายเป็นการทำร้ายระหว่างคนเชียงใหม่ด้วยกันซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ลูกสาวกล่าวหาว่าแม่เป็นสลัม ด้วยคติที่ว่า “การห้ามปรามเรื่องการประท้วงนั้นเป็นเรื่องร้าย” “การห้ามปรามนั้นขัดต่ออุดมการณ์ประชาธิปไตย” “การห้ามปรามนั้นทำให้บ้านเมืองไม่เจริญ” ท้ายที่สุดแล้วลูกสาวหลงลืมไปว่า “ความเป็นแม่” และ “ความเป็นลูก” ก็อยู่ภายใต้ชายคา “ความเป็นเมือง” และ “ความเป็นประชาธิปไตย” เช่นเดียวกัน

4. “รัก” หรือ “ซัง” ล้านนาแห่ง !!

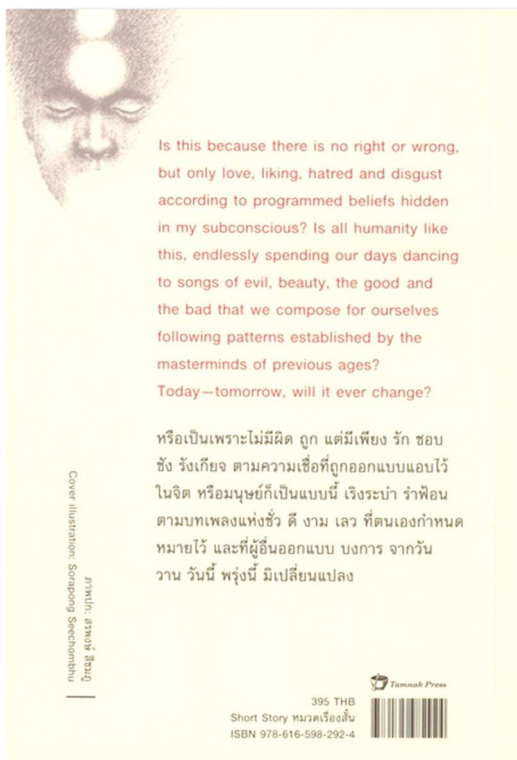
รัก ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รัก 2 ก. มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย เช่น พ่อแม่รักลูก รักชาติ รักชื่อเสียง, มีใจผูกพันด้วยความเสนาหา, มีใจผูกพันฉันคู่สาว, เช่น ชายรักหญิง, ชอบ เช่น รักสนุก รักสงบ ซึ่งนักเขียนก็ได้ใช้ความหมายของคำว่า “รัก” เพื่อสะท้อนให้เห็นสังคมล้านนาสมัยใหม่ในหลายมิติ ทั้งครอบครัว บ้านเมือง และตนเอง ซึ่งอาจจัดออกเป็น 2 ระดับ คือ ประการแรก คือ ความรักในระดับตนเอง ซึ่งคำว่า “ตนเอง” นี้หมายถึง ตัวตนของชาวล้านนา เมื่อล้านนาได้รับการผนวกเข้าสู่สยามประเทศตั้งแต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา เมืองเชียงใหม่ก็นับว่าศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศในระดับภูมิภาคหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา รวมไปถึงการคมนาคมขนส่งต่าง ๆ

การพัฒนาประเทศนี้ได้สร้างบาดแผลความทรงจำหลายประการแก่ชาวเชียงใหม่ อาทิ ในด้านการศึกษาซึ่งมีการส่งเสริมให้เรียนภาษาไทยมาตรฐานเพื่อจะได้สื่อสารและช่วยข้อราชการของสยามประเทศได้ จึงทำให้การเรียนการสอนตัวเมืองหรืออักษรธรรมล้านนาลดบทบาทลงไปอย่างรวดเร็ว และฐานะของตัวอักษรธรรมล้านนาที่ถูกทำให้เป็นอักษรสมัยโบราณ ที่มีหน้าที่เป็นเพียงเครื่องเตือนใจชาวล้านนาว่านอกจากคำเมืองแล้วยังมีตัวเมืองเป็นสิ่งที่เคยแสดงความรุ่งเรืองของอาณาจักรในแถบนี้มาก่อน หรือตัวอย่างที่เห็นชัดที่สุด คือ การเปิดรายวิชา ภาษาล้านนา อักษรล้านนา หรืออักษรวิธีไทโบราณ ในสถาบันการศึกษาปัจจุบัน “ตัวเมือง” หรือ “อักษรธรรมล้านนา” ก็จัดให้เป็นกลุ่มตัวอักษรโบราณชุดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ก็เป็นประจักษ์พยานที่ชัดเจนในปัจจุบัน ในด้านการเมือง บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหลวงเชียงใหม่ก็กลายเป็นเพียงสัญลักษณ์ว่าเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่และน่าน เคยมีกษัตริย์ปกครองตนเอง แม้ในปัจจุบันยังหลงเหลือเจ้าฝ่ายเหนืออยู่ แต่เจ้าเหล่านี้ก็เป็นเพียงสัญลักษณ์ทางการเมืองเท่านั้น ในด้านเศรษฐกิจ เชียงใหม่และลำปางยังเป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ชั้นเลิศของสยามประเทศ ทรัพยากรป่าไม้ส่วนใหญ่ที่ทำการสัมปทานนั้นก็ถูกส่งให้สยามรัฐ ซึ่งทำกำไรอย่างมหาศาลให้แก่รัฐสยาม บาดแผลความทรงจำเหล่านี้ถูกทำให้กลายเป็นประวัติศาสตร์นอกทำเนียบ กล่าวคือ ไม่มีการกล่าวถึงในสาหร่ายของประวัติศาสตร์ไทย กลายเป็นประวัติศาสตร์นอกตำรา

นับตั้งแต่การเฉลิมฉลองนครเชียงใหม่ 700 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมาก็ทำให้นักวิชาการและชาวเชียงใหม่สนใจประวัติศาสตร์ของตนเองมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในช่วงหัว 20-30 ปีมานี้การศึกษาประวัติศาสตร์ล้านนาก็เป็นเพียงการศึกษาเพื่อพัฒนา

องค์ความรู้ แต่กลับไม่ได้ต่อเติม เสริมต่อ และถ่ายทอดความเป็นตัวตนล้านนาให้อนุชนได้เลย ในขณะเดียวกัน การรื้อคืบของความเป็นเมืองสมัยใหม่แบบกรุงเทพมหานครได้รื้อล้ำครอบงำ และครอบครองศูนย์กลางของล้านนาอย่างเชื่องใหม่ และปริณิชนิตต่าง ๆ ซึ่งกลายเป็นว่า เชียงใหม่ถูกทำให้กลายเป็นกรุงเทพฯ และจะเป็นกรุงเทพฯ อย่างถาวร

ความรักในระดับนี้ในรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ จึงต้องการบอณาเขาให้เห็นชั้นของความ เป็นเมืองอย่างเป็นลำดับ ด้วยการเปิดเรื่องด้วย **โอบล้อมด้วยรัก** ที่นักเขียนได้ชี้ให้เห็นถึง การยอมรับตัวตนของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการย้ายประเทศ ด้วยสำนึกที่ว่า “เชียงใหม่, ประเทศไทย” ด้อยพัฒนาและไม่สามารถพ้นขึ้นจากขอบของความฟอนพะ ในขณะที่ **เรื่องของ ล้ายอง** ก็ยังจ้งจ้งระหว่าง “ความเป็นชาย” กับ “ตัวตนคนเมือง” ที่แสดงให้เห็นว่า หญิง

สาวล้านนาแม้ต้องดูแลงานบ้านงานครัว แต่พื้นที่ในบ้านยังคงเป็นพื้นที่ของทุกคน หญิงชายจึงควรเคารพกันในแง่ของความ เป็นมนุษย์ ในขณะที่ **26 ตุลา, พื้นที่, ก้าวอย่าง** เป็นสามเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านต้อง ทำความเข้าใจกับ “ความเป็นสมัยใหม่ ในล้านนา” และต้องตั้งคำถามกับตนเอง ด้วยว่า “เราจะไปต่อ” หรือ “พอแค่นี้” ความรักในระดับนี้จึงทำให้ผู้อ่านต้องหวน คิดถึง “ตัวตนคนเมือง” และ “ความเป็น สมัยใหม่ของล้านนา” ไม่เพียงเท่านั้น นักเขียนยังได้ใช้ **ความเรียบง่าย** เพื่อ นำเสนอประเด็นที่ “การเมือง” ที่ทำให้ “เป็นปกติธรรมดา” และยังคงเร้าสำนึก รักตัวตนคนเมืองไว้อย่างแยบคาย ความ รักในระดับต่อมา คือ ความรักท้องถิ่น ในที่นี้หมายถึง “เชียงใหม่” นักเขียน

เจาะจงเลือกใช้เมืองเชียงใหม่นั้นเพราะ เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่ถูกทำให้เป็น “ล้านนา สมัยใหม่” ที่เด็ดชัดที่สุด ในเรื่อง **คู่รัก, มะเร็ง, ขนหมา, การต่อรอง, เหตุการณ์ปกติ** เรื่อง สั้นทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เชียงใหม่ถูกกระทำโดยรัฐไทยสมัยใหม่ แต่ละ เรื่องได้เก็บอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของชาวเชียงใหม่ที่ถูกถ่ายทอดผ่านงานเขียนเล่มนี้ หาก “ข้าว” เป็นบันทึกเหตุการณ์ประจำวันของบ้านเมืองแล้ว เรื่องสั้นในชุดนี้ยังเป็น

เหมือนจดหมายเหตุของประวัติศาสตร์ล้านนาสมัยใหม่เช่นเดียวกัน กล่าวคือ นักเขียนได้ใช้ฉาก บรรยากาศ ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเพื่อบันทึกในสิ่งที่ “ขาว” ในฐานะ “สื่อหลักของสังคม” ไม่ได้บันทึก ความรักในท้องถิ่นนี้ยังเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเรียกได้ว่า “เป็นการจ้องจ้องระหว่างอุดมการณ์กระแสหลักกับอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม” ตลอดทั้ง 10 เรื่องนี้ เปีย วรรณ ได้ชี้ประเด็น บอนเซาะ และกระทุ้งสำนึกรักตัวตนและท้องถิ่นล้านนาเป็นระยะ ๆ แม้บางเรื่องหากใช้แว่นวรรณกรรมอย่างอื่นเพื่อมองก็จะได้คำตอบอีกแบบ แต่จนแล้วจนรอด “ความชัดเจนของจุดยืนทางการเมืองของนักเขียน” ก็อดทำให้ผู้อ่านย้อนหวนความคิดกลับมาถึงคำถามที่ว่า “รักหรือชังล้านนากันแน่ ?”

5. บทสรุป

รวมเรื่องสั้นชุด **รักแห่งล้านนา** ของ **เปีย วรรณ** เล่มนี้จึงหอมหวานชวนฝันถึง “รัก” “ชัง” “เกลียด” “สงสาร” “พะอืดพะอม” นักเขียนใช้หลากหลายความรู้สึกเพื่อสะท้อนให้เห็นถึง “เมืองเชียงใหม่สมัยใหม่” ที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย สับสน อลหม่าน ด้วยภาษาที่เรียบง่าย ชัดเจน และตรงไปตรงมา เพื่อสื่อสารประเด็นทางสังคมและการเมืองกับผู้อ่าน บทสนทนาที่รวมเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ชาวเชียงใหม่ได้ประสบในช่วงปี พ.ศ. 2562-2565 หรือช่วงการระบาดของโรค COVID-19 ก็ชวนให้ผู้อ่านสนทนากับนักเขียนผ่านตัวละครได้อย่างน่าสนใจ นักเขียนยังทำให้เห็นถึงสำนึกของการละเลย คือ ทำให้เห็นว่าปัญหาสังคมบางประการนั้น ทำให้ถึงยังไม่ได้รับการแก้ไข นั่นก็เพราะการทำให้รู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติในวิถีชีวิต (Nomal life) แม้ว่าในภาวะปัจจุบันจะเป็นชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) แต่กลับกลายเป็นว่า ความใหม่นี้ยังทำให้ปัญหาถูกลบเลือนไป จนคนเมืองหลงลืมไปแล้วว่า “วิถีใหม่” นี้ “ไม่ปกติ” และ “ไม่ธรรมดา” ผู้อ่านจะได้สัมผัสความรู้สึกใคร่ครวญหวนคิดถึงสำนึกของตัวคนเมืองกับท้องถิ่นนิยมบนความสับสน เช่นเดียวกันกับ *ข้าวหอม* ในเรื่อง **เหตุการณ์ปกติ** ในฉากสุดท้ายที่ว่า

“เธออดคิดไม่ได้ว่า นอกจากเครื่องบังคับล้อที่ปลดจากรถของเธอ และรถของคนทีไรศัพท์มาหาเขาเมื่อครู่ใหญ่แล้ว เขายังจะมีอันอื่นอีกหรือไม่และวันนี้เขาลือกรถยนต์ไปแล้วก็คัน”
(หน้า 230)

รายการอ้างอิง

เปีย วรรณ. (2566). **รักแห่งล้านนา**. ตาก : ตำหนัก.